

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, професора
Білової Наталії Костянтинівни
на дисертаційне дослідження Ян Ханьжи
«Формування художньо-полілогічних умінь майбутніх магістрів
музичного мистецтва в ансамблевому музикуванні»,
подане на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження є очевидною, адже художньо-полілогічні уміння мають вирішальне значення для ансамблевого музикування, оскільки забезпечують багаторівневу художньо-творчу взаємодію, сприяють розвитку гнучкості мислення, гармонійній міжсуб'єктній комунікації, коли участь кожного виконавця виходить за межі індивідуального самовираження заради створення досконалого художнього продукту на тлі співтворчої колективної інтерпретації музичних творів.

Особливої актуальності набуває формування означених умінь у майбутніх магістрів, які не лише опановують високий рівень виконавської майстерності, а й мають бути готовими до мистецько-педагогічної діяльності, де ансамблеве музикування відіграє важливу роль у професійному становленні здобувачів музично-педагогічної освіти.

Попри визнаній значущості ансамблевого виконавства у теорії та практиці музичної освіти все ще бракує комплексного підходу до формуванню художньо-полілогічних умінь, що підсилює своєчасність наукових розвідок досліджуваного феномену. Зазначене зумовлює необхідність ґрунтовного студіювання теоретико-методологічних засад проблеми пропонованого дослідження як платформи розробки ефективної методики формування художньо-полілогічних умінь майбутніх магістрів в ансамблевому музикуванні.

Виявлені дисертантом низки існуючих суперечностей, зокрема, між емоційно-творчим потенціалом художнього полілогу в ансамблевому музикуванні та відсутністю методичного забезпечення цілеспрямованого формування досліджуваного феномену у здобувачів вищої мистецько-педагогічної освіти загострюють актуальність розробки та обґрунтування методики формування художньо-полілогічних умінь майбутніх магістрів музичного мистецтва в ансамблевому музикуванні, яка ще не була темою спеціального дослідження.

Підтвердженням актуальності і значущості науково-дослідної розвідки (проведеного дослідження) є те, що дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» і відповідає науковій темі кафедри музичного мистецтва і хореографії факультету музичної та хореографічної освіти: «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми (реєстраційний номер 0120U002017). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 4 від 28 жовтня 2021 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та наукова новизна.

Аналіз змісту дисертації свідчить про достатньо високий ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження, що підтверджується наступними положеннями:

– глибиною теоретико-методологічної бази дослідження, наявністю міждисциплінарних дослідницьких зв'язків у контексті досліджуваного феномену, що здійснено завдяки аналітичного опрацювання значного масиву джерельної бази;

– гармонійним поєднанням результатів теоретичного дослідження та наукової рефлексії практичного досвіду, застосуванням адекватних меті та завданням комплексу взаємоузгоджених теоретичних, емпіричних і статистичних методів, що дозволили зробити науково обґрунтовані висновки:

– експериментальною перевіркою ефективності розробленої авторської методики, імплементованої в освітній процес підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва;

– використанням методів статистичної обробки результатів контрольних зрізів щодо прояву якісних і кількісних показників сформованості досліджуваного феномену на основі визначених дисертантом критеріїв та показників, що верифікує авторську методику;

– достатньою кількістю наукових публікацій, що прямо відповідають темі дисертації, та відбивають її зміст, а також апробацією результатів дослідження на наукових міжнародних конференціях.

Науковий апарат дисертаційного дослідження сформульовано коректно і грамотно, їх зміст відповідає зазначеній спеціальності та змісту дисертаційного дослідження.

Переконаливою є наукова новизна результатів дослідження. Вагомим науковим здобутком дисертанта є те, що *вперше* представлено авторське визначення сутності поняття «художньо-полілогічні уміння майбутніх магістрів музичного мистецтва», що інтерпретовано як інтегральний конструкт, заснований на прагненні співтворчості та самореалізації в ансамблевому музикуванні через обмін мистецтвознавськими, музично-

теоретичними, музично-історичними та методично-виконавськими знаннями, із застосуванням навичок активної комунікації та прогностичної рефлексії задля сумісного моделювання інтерпретаційної концепції музичного твору та її реалізації як спільного емерджентного виконавсько-творчого результату художньо-полілогічної ансамблевої узаємодії.

Відповідає критеріям новизни: визначена *структура* досліджуваного феномену в єдності полікомунікативно-мотиваційного; семіотико-епістемологічного; дескриптивно-рефлексійного та дискурсивно-партисипативного компонентів; виокремлені та обґрунтовані *педагогічні умови* формування художньо-полілогічних умінь майбутніх магістрів музичного мистецтва в ансамблевому музикуванні: стимулювання інтенційного прагнення майбутніх магістрів музичного мистецтва до активної комунікації у ансамблевому музикуванні; спрямування на формування епістемологічного базису художньо-полілогічного інтерпретаційного процесу ансамблевого музикування; спонукання до розуміння та застосування знаків художньої та інтерсуб'єктивної комунікації для вирішення інтерпретаційно-виконавських завдань у процесі ансамблевого музикування; аргументовані оригінальні *наукові підходи* та відповідні *педагогічні принципи*, а саме: акторно-мережевий підхід (принципи: обговорення та узгодження художніх ідей; подолання суперечностей для міжсуб'єктного порозуміння); плюралістичний підхід (принципи: заохочення спільного мистецького дослідження, визнання різноманітних інтерпретаційних традицій, свободи творчого самовираження); художньо-комунікативний підхід (принципи співпраці в художньому полілозі, принцип розуміння та інтерпретації на засадах герменевтики); колаборативний підхід (принципи: взаємної поваги і спільної відповідальності, а також, принцип відкритого спілкування в ансамблевій узаємодії; розроблений і ретельно опрацьований *критеріальний апарат дослідження*).

Оцінка змісту дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (277 найменувань, з них 255 іноземними мовами), додатків. Загальний обсяг дисертації складає 235 сторінок, з них 179 сторінок основного тексту.

Структура дисертації є чіткою, а логіка розгортання дослідницького пошуку переконливою: від визначення теоретичних засад дослідження через обґрунтування методології до розробки методики та експериментальної перевірки педагогічних умов та методів.

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми, науково коректно сформульовано мету, яка корелює з темою, та конкретизується у завданнях, окреслено об'єкт та предмет дослідження. Логічно представлено систему використаних в роботі дослідницьких методів; доведено наукову новизну і

практичне значення роботи, надано інформацію щодо апробації результатів, публікацій дисертанта.

У першому розділі дослідження здійснено ґрунтовний аналіз художнього полілогу, який виходить за межі традиційної діадичної комунікації. Важливим акцентом є підкреслення множинності голосів, перспектив і культурних артефактів, що активно формують процес побудови знань і смислів. Використовуючи акторно-мережеву теорію, автор намагається розкрити складні взаємодії людських (композитори, виконавці, слухачі) та нелюдських акторів (музичні твори, художні стилі, культурні контексти), що разом утворюють багаторівневу мистецьку комунікацію. Це дозволяє побачити художній полілог як безперервний обмін ідеями, враженнями та емоціями, що, з одного боку, підсилює мінливість смислів, а з іншого - сприяє множинності інтерпретацій кожного окремого твору. Особливу увагу приділено розвитку інноваційних технологій, зокрема феноменам, таким як мешапи та семплювання, які кидають виклик традиційним уявленням про авторство та автентичність. Важливим елементом дослідження стала роль невербальних форм комунікації в ансамблевому музикуванні, формуючи емоційну художньо-виразну спільну мову. Доведено, що ансамблеве музикування є складним художньо-полілогічним процесом, де кожен учасник не тільки додає власний внесок до загального твору, але й взаємодіє з іншими, створюючи спільний творчий продукт, що синтезує багатство інтерпретацій і поглядів. У результаті теоретико-методологічного обґрунтування дослідження, автор визначає і аргументує сутність, зміст та структуру художньо-полілогічних умінь майбутніх магістрів музичного мистецтва, підкреслюючи важливість співтворчості і взаємодії в ансамблевому музикуванні.

У другому розділі обґрунтовано методологічний контент формування художньо-полілогічних умінь майбутніх магістрів музичного мистецтва в ансамблевому музикуванні. Методологічне підґрунтя дослідження утворене на основі поєднання акторно-мережевого, плюралістичного, художньо-комунікативного та колаборативного підходів та низки педагогічних принципів, що зумовлює узгодження художньо-полілогічних інтерпретаційних стратегій, взаємодію між виконавцями та їхню спільну відповідальність за музичний результат. Відповідно до цієї концепції визначено три педагогічні умови формування художньо-полілогічних умінь та запропоновано комплекс методів щодо їх реалізації. Обґрунтована методологія дослідження дозволяє цілеспрямовано формувати здатність майбутніх магістрів музичного мистецтва брати створювати та продуктивно взаємодіяти у поліфонічному художньо-виконавському діалозі ансамблевого музикування.

У третьому розділі детально висвітлено перебіг і результати експериментального дослідження, спрямованого на визначення актуального

рівня сформованості художньо-полілогічних умінь майбутніх магістрів музичного мистецтва та їх подальший розвиток у процесі ансамблевого музикування. Системний підхід до діагностики передбачав розроблення та обґрунтування критеріального апарату оцінювання, що враховує компонентну структуру досліджуваного феномену. Дослідження ґрунтувалося на використанні низки діагностичних методів (анкетування, тестування, контент-аналізу, експертного оцінювання та феноменологічного аналізу), що забезпечило достовірність отриманих результатів та виявлення чотирьох рівнів сформованості художньо-полілогічних умінь: високий (ілокутивно-поезисний), достатній (інтерпретаційно-усвідомлений), середній (афективно-стохастичний) і низький (комунікативно-редукціоністський). У ході формувального експерименту перевірено ефективність впровадження розроблених педагогічних умов і методів розвитку художньо-полілогічних умінь. Особливу увагу приділено практичним методам, що сприяють зануренню студентів у живий ансамблевий полілог: структурованим сеансам зворотного зв'язку, мультисенсорній взаємодії, контекстуальному дослідженню, рефлексивним щоденникам, майстер-класам з емоційного музичного спілкування, колаборативній імпровізації та іншим. Таким чином, представлені матеріали мають значну теоретичну й практичну цінність, оскільки не лише описують результати експерименту, а й пропонують ефективні методичні засоби для їх застосування у виконавській та педагогічній діяльності.

Практичне значення отриманих результатів дослідження.

Результати дослідження, безперечно, мають важливе практичне значення, яке полягає в розробленні комплексу спеціальних методів, що сприяють формуванню художньо-полілогічних умінь, необхідних для ефективної взаємодії виконавців у процесі ансамблевого музикування; обґрунтуванні критеріального апарату рівнів їхньої сформованості та презентації відповідних рівневих характеристик, що дає змогу здійснювати якісний моніторинг професійного становлення студентів. Запропонована методика може бути впроваджена в освітній процес закладів вищої освіти, сприяючи підвищенню рівня виконавської підготовки майбутніх музикантів та їхньої здатності до творчого діалогу в ансамблевому виконавстві.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях.

Результати дослідження відображено у 9 публікаціях, із яких 3 статті надруковано в наукових фахових виданнях України, з них – 2 одноосібні і 1 у співавторстві, та 6 – апробаційного характеру, із них 3 видані у зарубіжних виданнях. Статі написані українською та англійською мовами.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Ян Ханьжи висловимо деякі зауваження дискусійного та рекомендаційного характеру.

1. У дослідженні автором щільну увагу зосереджено на використанні невербальних форм художнього полілогу в ансамблевому музикуванні, у той час як вербальній міжсуб'єктній комунікації приділено значно менше уваги. На нашу думку, на користь дослідженню було б більш детальне висвітлення методів вербалізації художньо-інтерпретаційних ідей та виконавських намірів учасників ансамблю у процесі спільного формування інтерпретаційної концепції музичних творів.

2. Дисертантом запропоновано цілий комплекс цікавих інноваційних методів, серед яких, зокрема, метод колаборативної імпровізації, який наведено в контексті художньо-виконавського опрацювання музичного твору у стилі імпресіонізму. Вважаємо, що було б доцільним надати опис виконавсько-інтерпретаційних можливостей методу колаборативної імпровізації та алгоритм його застосування в процесі співтворчого осягнення різножанрових та різностильових творів.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки рецензованої кваліфікаційної наукової праці.

Вважаємо, що представлена дисертаційна робота за актуальністю, науковою новизною і практичною цінністю, обґрунтованістю і достовірністю, отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях відповідає чинним вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, Постановою КМ № 341 від 21.03.2022), а її автор, Ян Ханьжи, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Рецензент

кандидат педагогічних наук, професор,
професор кафедри
музично-інструментальної підготовки
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

